

**Seminář č.3 z PVP: mezinárodněprávní argumentace
Diskriminace z důvodů sexuální orientace či identifikace
Ak. r. 2005/2006**

Případ Alexe a Grace

Alex se narodil v roce 1955 v Manchesteru v Británii. Narodil se jako žena, ale už v ranném dětství začal¹ pociťovat nespokojenost se svou sexualitou a cítil se být přitahován k mužským vzorům chování. Tato nesrovnalost mu během dospívání působila deprese a přiváděla ho na sebevražedné myšlenky. Poté, co ve dvaceti letech zahájil hormonální léčbu, začal žít a pracovat jako muž. V roce 1979 se seznámil s o čtyři roky mladší Grace, se kterou od té doby žije ve stabilním svazku. Téhož roku se Alex podrobil operaci, při níž mu, po prodělání testů a psychologické přípravy, bylo změněno pohlaví. Za několik let požádali Alex a Grace svého lékaře o provedení umělého oplodnění, jejich žádost byla však etickou komisí nemocnice odmítnuta. Oba se proti tomuto rozhodnutí odvolali a ke své stížnosti doložili studii, která potvrzovala, že u 37 dětí transsexuálů, které byly předmětem pozorování, se neprokázala žádná abnormální sexuální orientace ani žádný jiný negativní dopad. V listopadu 1991 etická komise nemocnice souhlasila s provedením umělého oplodnění, které proběhlo úspěšně. Do roka se Grace narodil David a po něm ještě dcera Helen. V únoru 1992 se Alex na příslušných místech dotazoval, zdali je možné, aby se v Davidově rodném listu nechal zaevidovat jako jeho otec. Alexova žádost byla vrchním registračním úředníkem zamítnuta s tím, že jako otec dítěte může být registrován jen biologický muž. V rodném listě obou dětí tedy kolonka „otec“ zůstala prázdná. Na druhou stranu bylo ale povoleno, aby děti nesly Alexovo příjmení a Alexovi bylo také umožněno požádat o přídavky na dítě.

Registrační úředník své rozhodnutí opřel o následující judikát a zákonná ustanovení:

Definice pohlaví podle domácího práva

Anglické právo definuje pohlaví na základě biologických kritérií v době narození; s možností operativní změny pohlaví nepočítá [*Corbett v. Corbett* (1971) Probate Reports p. 83 and *R v. Tan* (1983) Queen's Bench Reports p. 1053 (Court of Appeal)].

Sňatek mezi ženou, jejíž pohlaví bylo změněno na mužské a jinou ženou zákon neumožňuje. Žena, jejíž pohlaví bylo změněno na mužské také nemůže být považována za otce dítěte.

Děti počaté následkem umělého oplodnění

Pokud se svobodné ženě narodí dítě následkem umělého oplodnění, ... pro účely zákona se za otce považuje ženin partner namísto dárce spermatu. (*The Human Fertility and Embryology Act 1990*).

¹ S ohledem na Alexovo současné pohlaví bude v dalším textu označován v mužském rodě.

Registrace narozených dětí

Za Registr odpovídá vrchní registrační úředník.

Pokud otec dítěte (osoba, která se podle zákona za otce považuje) není manželem matky, jeho jméno bude do kolonky „otec“ vepsáno teprve na základě společné žádosti matky a jejího partnera.

Jméno a příjmení dítěte jsou ponechána na úvaze rodičů. (*The Births and Deaths Registration Act 1953*).

Rodičovská odpovědnost

Za dítě nese rodičovskou odpovědnost jeho matka a pokud je vdaná také její manžel. Zákon může stanovit, že tuto odpovědnost nesou i další osoby.

Rodičovská odpovědnost obsahuje práva a povinnosti rodiče k dítěti a jeho majetku.

Otec dítěte, který nebyl manželem matky v době narození dítěte, může podat žádost o udělení rodičovské odpovědnosti u soudu. Tuto odpovědnost získá také na základě společné písemné dohody uzavřené s matkou dítěte.

Jiné osoby mohou získat rodičovskou odpovědnost pouze na základě speciálního příkazu (*residence order*). Tento příkaz může být vydán na základě žádosti osoby, která s dítětem žije.

Na základě příkazu, uděleného soudem osobě, která není rodičem či opatrovníkem dítěte, přísluší rodičovská odpovědnost této osobě po celou dobu platnosti příkazu. (*Children Act 1989*).

Pár let po narození obou dětí přišly problémy. Deset let pracoval Alex jako přednášející na vysoké škole, v listopadu 1995 mu však skončila platnost pracovní smlouvy a Alex zůstal bez práce. Požádal o přibližně 30 volných pozic, ale jediné místo, které mu bylo nabídnuto, byla pozice profesora na univerzitě v Botswaně. V rámci této pozice bylo zájemcům nabídnuto ubytování a bezplatné vzdělání pro děti. Alex byl připraven místo vzít, ale tento záměr nakonec neuskutečnil. Bylo mu totiž botswanskými úřady sděleno, že pouze manželky a vlastní či adoptované děti budou uznány za osoby závislé a tedy oprávněné k výhodám.

Otázky:

1. Jaké mezinárodněprávní dokumenty a jejich konkrétní ustanovení jsou relevantní pro daný případ?
2. Porušení jakých článků Evropské úmluvy mohou Alex, Grace a jejich děti namítat?
3. Rozeberte relevantní judikaturu k článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech
  - jaký zájem společnosti je protichůdný zájmu Alexe, Grace a jejich dětí?

Diskuze:

1. Argumentujte pro/proti přiznání rodičovských práv transsexuálům? Jakým způsobem by měl být upraven vztah mezi dítětem narozeným díky umělému oplodnění spermatem anonymního dárce a osobou vykonávající roli otce?
2. Jaký je váš názor na umožnění uzavírat manželství transsexuálům?
3. Vidíte nějaký rozdíl mezi diskriminací na základě pohlaví, pohlavní orientace a pohlavní identifikace?
4. Jaký je váš názor na právě projednávaný zákon o registrovaném partnerství?

Dokumenty:

1. Evropská úmluva o ochraně lidských práv základních svobod (z roku 1950)
2. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (z roku 1966)
3. Úmluva o právech dítěte (z roku 1989)

Literatura:

1. HUBÁLKOVÁ, E.: *Evropská Úmluva o lidských právech a Česká republika, Judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*, Linde, Praha, 2003, str. 201-224.
2. BERGER, V.: *Judikatura Evropského soudu pro lidská práva*, IFEC, 2003.
(zejména případ **X, Y a Z v. Velká Británie** – rodičovská práva transsexuálů, [(75/1995/581/667) JUDGMENT, STRASBOURG, 22 April 1997], str. 368-370)

Obdobné případy:

- 1.
2. **Dudgeon v. Velká Británie** - konsensuální homosexuální aktivity, [45 Eur. Ct. H.R. (ser. A) (1981)].
3. **Rees v. Velká Británie** – vyznačení operativní změny pohlaví v rodném listu, [106 Eur. Ct. H.R. (ser. A) (1986)].

Doplňkový materiál:

1. Proposed additional protocol broadening Article 14 of the European Convention: the need for express inclusion of "gender identity", Submission of ILGA-Europe, the European Region of the International Lesbian and Gay Association, to the Steering Committee on Human Rights, Council of Europe.
2. Návrh zákona o registrovaném partnerství
3. Prezidentské veto zákona o registrovaném partnerství